

Gayatri Spivak

REPUBLISERING: I anledning Salongens tiårsjubileum har vi republisert ti tekster fra Salongens historie ukentlig over sommeren. Vi republiserte først fem av Salongens mest leste tekster, og så fem av redaksjonens favoritter. Tekstutvalget har søkt å reflektere den tematiske og sjangermessige bredden i Salongens publikasjoner. Vi avslutter sommerens republiseringer med en Røff Guide om Gayatri Spivak fra 2017. Alle tidligere jubileumstekster kan leses [her](#).

I en Røff Guide om Gayatri Spivak fra 2017 skriver Hanne Kristin Wolden Spivak om Spivaks tilknytning til marxismen, feminismen, postkolonialismen og dekonstruksjonismen, samt hennes aversjon mot all kategorisering. Spivak kritiserer vestlig politisk, kulturell og økonomisk dominans, og undersøker på hvilke måter denne dominansen kan destabiliseres.

Den originale publiseringen kan leses [her](#).

Gayatri Spivak

RØFF GUIDE: Hun er marxisten som kritiserer marxister og postkolonialisten som ikke vil identifisere seg med postkolonialismen. I indiske Gayatri Spivaks tekster finnes en intens og kontinuerlig granskning og forstyrning av den vestlige epistemologiske grunnmuren.

Av Hanne Kristin Wolden

Det er utfordrende å skulle sette Gayatri Spivak i en teoretisk bås, ikke minst fordi hun selv ønsker å unngå tilknytning til en bestemt politisk/kritisk teori og de bestemte politiske verdiene som måtte medfølge. I *The Post-Colonial Critic* (1990) beskriver Spivak seg selv som en postkolonial intellektuell «caught between the socialist ideals of the national independence movement in India and the legacy of a colonial education system». I andre sammenhenger tar hun avstand fra begrepet og avviser at hun tilhører postkolonialismen: «Postkolonialisme har jo blitt en amerikansk trend som innbiller seg at kolonitiden er over. Jeg kan ikke identifisere meg med dette» (Røssaak 1998, 132) Med tydelige røtter i dekonstruksjonen vil hun helst unngå, eller i hvert fall utfordre, alle former for kategorisering og begrepsavklaringer – også når det gjelder seg selv.

Spivak ble født i Calcutta i India 1942 – fem år før uavhengigheten fra Storbritannia. Etter å ha studert engelsk litteratur på universitetet i Calcutta, dro hun i 1959 til USA for å fullføre sin mastergrad. Hun underviste på University of Iowa mens hun fullførte sin doktorgrad om den irske poeten William Butler Yeats. Som veileder hadde Spivak en av dekonstruksjonens fremste fødselshjelpere, Paul de Man. Spivak har tilbragt mesteparten av sitt akademiske liv i USA og er i dag professor ved Columbia University i New York. Oppveksten med britisk kolonialisme, indisk

nasjonalisme og classesystem, samt hennes møte med de Man og dekonstruksjonen er avgjørende for å forstå Spivaks videre arbeid og tenkning.

RØFF GUIDE: [Luce Irigaray](#) • [Charles Sanders Peirce](#) • [Martha C. Nussbaum](#)

Spivak er, uansett hva hun selv måtte mene om klassifiseringer og merkelapper, en teoretiker med tydelige røtter i [marxistisk](#), [feministisk](#), [dekonstruktiv](#) og postkolonial tenkning. Forfatterskapet bærer ikke minst preg av å benytte seg av disse teoretiske retningenes ideer til å undersøke måten vi tenker på om litteratur, kultur og samfunn. Mer hensiktsmessig enn å finne en teoretisk merkelapp som oppsummerer Spivaks posisjon, er det å understreke hvordan Spivak gransker genealogien, konsekvensene og bruken av de forskjellige teoretiske retningene for å demonstrere deres begrensninger og innebygde uforeneligheter. Denne granskingen og avsløringen kan sies å være en av Spivaks fremste kjennetegn.

Spivaks gjennombrudd kom med hennes oversettelse av Jaques Derridas *De la Grammatologie* (1976 [1967]), samt hennes forord til denne oversettelsen.

I forordet skisserer Spivak de grunnleggende tendensene i dekonstruksjonens teori og praksis. Spivak beskriver dekonstruksjon som «[a] reading that *produces* rather than *protects*» og siterer videre Derrida: «...the task is to dismantle the metaphysical and rhetorical structures which are at work in [the text], not in order to reject or discard them, but to reinscribe them in another way» (lxxv). Når Spivak innleder forordet med å bruke fem sider på å problematisere begrepet og konseptet «preface», er det ikke bare helt i tråd med Derridas egen måte å nærme seg tekst og begreper på, men også illustrerende for det som ble hennes framgangsmåte i videre arbeider. Slik kan også Spivaks tekster stå som en studie i dekonstruktiv praksis i seg selv.

En vanskelig intellektuell

Ikke mange akademikere og humaniorastudenter har faktisk lest Spivak. Mange har forsøkt, men gitt opp. Det er veldig vanlig at Spivaks tekster oppfattes og omtales som for vanskelige, ugjennomtrengelige og ja, helt umulige å lese. En av hennes tydeligste kritikere, Terry Eagleton, har, i likhet med flere andre, argumentert for at Spivak mister både sin troverdighet og sitt potensiale som radikal tenker ved å benytte seg av en prosa som, ifølge disse kritikerne, er forbeholdt de allerede privilegerte på grunn av sin kompleksitet og vanskelighetsgrad.

Men Spivak skriver ikke for folkemassene – hun skriver for den intellektuelle. Hennes kompleksitet krever både tålmodighet og tid. Den umiskjennelige stilen er tett forbundet med hennes teoretiske metoder – først og fremst hennes befatning med dekonstruksjonens vedvarende språkkritiske intervensjoner. I tråd med dekonstruktiv praksis, har ett av Spivaks gjennomgående hovedanliggender vært å utfordre ideen om at det klare, gjennomsiktige språket er det som best kan «representere verden». Ifølge en Spivaksk tankegang er verden for det første ikke adskilt fra språket og for det andre så kompleks at den ikke lar seg representere av et klart og tydelig språk.

Spivaks språkfilosofiske ståsted bringer henne dermed snarere til påstanden om at det er det lettfattelige språket som tilslører

[W]hen I'm pushed these days with the old criticism – 'Oh! Spivak is too hard to understand!' – I laugh, and I say okay. I will give you, just for your sake, a monosyllabic sentence, and you'll see that you can't rest with it. My monosyllabic sentence is: We know plain prose cheats (Danius og Jonsson 1993, 33).

Dette er sarkastisk humor, men likevel beskrivende for hvordan Spivak tenker rundt språk, fortelling, klarhet og kompleksitet. Spivak er særlig skeptisk til de konvensjonelle akademiske narrative som gir seg ut for å etablere avsluttende analyser om en spesifikk tekst eller et teoretisk problem. For Spivak er kravet om å skulle skrive i klartekst en form for epistemologisk kolonialisme. Årsaken til dette er at det engelske språket, som hun forventes å skrive klart i, er bygd opp av begreper som er skapt og som gjenskaper en kolonial forestillingsverden når de brukes om igjen på umiddelbart forståelige måter. Videre tilhører dette språket en vestlig vitenskapstradisjon som har kolonialisert andre deler av verden nettopp gjennom å utslette det som den ikke har språk til å representere. Å nærme seg det som er radikalt forskjellig i et klart språk blir dermed en øvelse i symbolsk vold og forvrengning.

Språket og verden kan ikke skilles fordi det er nettopp dette skillet som ifølge Spivak har spilt og spiller en viktig rolle i representasjonen og konstitueringen av verden som et stabilt vitensobjekt for vestlig kunnskap. For henne er en slik tilsynelatende transparent representasjon av verden knyttet opp til Europas imperialistiske ekspansjon.

Den koloniale arven

Spivak inngår sammen med Edward Said og Homi Bhabha i det Robert Young kaller «den hellige treenighet av postkoloniale kritikere». Granskingen og avsløringen av hvordan arven fra kolonialismen kommer til uttrykk i kultur, litteratur og samfunn er gjennomgående i hennes arbeid. Dette innebærer en alltid tilstedeværende utfordring av vestlige forestillinger og fortellinger om sannhet og virkelighet. Essayet «Can the Subaltern Speak?» fra 1988 regnes for å være Spivaks mest innflytelsesrike og hyppigst siterte tekst. Essayet er et godt eksempel på Spivaks dekonstruktive og postkolonialistiske posisjon. Teksten har lenge blitt regnet som en kjernetekst innenfor postkoloniale studier. Essayet representerer starten på en rød tråd i Spivaks arbeid, nemlig undersøkelsen av hvilke muligheter «the subalterns» – «de underordnede» – har for subjektdannelse. Spivak tar med sitt essay opp tråden etter den italienske marxisten og filosofen Antonio Gramsci. Inspirert av marxistisk filosofi, utviklet Gramsci ideen om hegemoniet og hegemonisk makt. Et sentralt spørsmål for Gramsci og senere Spivak er hvordan det er mulig å få tilgang på de underordnedes historier og hvordan de underordnede kan vinne hegemoni.

LES OGSÅ: [Bevegelsens Opprinnelse](#) • [«Sjå, ein perker!»](#) • [En sosiologi av kjøtt og blod](#)

Utgangspunktet hennes er to sentrale teoretikers behandling av de underordnede; Spivak kritiserer Gilles Deleuze og [Michel Foucaults](#) for å unnlate å tematisere sin egen europeiske

intellektuelle subjektsposisjon og for å overse sammenhengen mellom subjektdannelse og global politisk økonomi. Spivak stiller spørsmål ved påstanden om at de underordnede *har* en stemme og gransker forutsetningene som ligger bak denne oppfatningen: På hvilken måte har mennesker utenfor hegemoniet mulighet til å kunne tale og bli hørt?

Det er verdt å merke seg Spivaks bruk av og begrunnelse for begrepet «the subaltern» I den politiske diskursen går ord som «arbeider», «kvinne», «de koloniserte» ofte igjen – gjerne med en intensjon om å skulle beskrive en koherent politisk identitet for undertrykte grupper som har interesse av å kjempe mot et felles undertrykkende system, som kapitalismen, kolonialismen eller patriarkatet. For Spivak representerer slike «identitetsord» en intellektuell rigiditet som ikke tar høyde for forskjellighet innad i gruppene, og heller ikke de forskjellige livene og historiene til mennesker som ofte blir tilsidesatt i forskjellige politiske kamper. Spivak foreslår i stedet begrepet «the subaltern» - et begrep hun henter fra Gramsci, ment å omfatte en bredde av ulike subjektsposisjoner, uten å forhåndsdefinere dem ut i fra en allerede dominant politisk diskurs. Den dekonstruktive tilnærmingen til begrepskategorier og identitetspolitikk er ifølge Spivak en forutsetning for å kunne anerkjenne forskjellighet og singularitet i den politiske diskursen.

For å forsøke å oppsummere: Gayatri Spivak tilhører den intellektuelle venstresiden og har helt siden starten av sin akademiske karriere på 70-tallet kritisert vestlig politisk, kulturell og økonomisk dominans, og undersøkt på hvilke måter denne dominansen kan destabiliseres. Med en utvidet tekstforståelse har Spivak tatt dekonstruksjonens strategier med seg «ut i verden», forbi rammene for vestlig filosofi og vist fram en større og politisk betydning ved dekonstruksjonen. Gjennom tanken om at verden blir konstituert gjennom tekst åpner Spivak for et større meningsrom. Rommet gir nye muligheter for hvordan vi kan forstå, tolke og endre verden – ikke bare den skrevne tekst.

Litteratur

Røssaak, Eivind. «Etter postkolonialismen - samtale med Gayatri Chakravorty Spivak.» I *Det postmoderne og de intellektuelle*, av Eivind Røssaak, 126-137. Oslo: Spartacus, 1998.

Danius, Sara, og Stefan Jonsson. «An Interview with Gayatri Chakravorty Spivak.» *boundary 2*, vol 20 no. 2, 1993: 24-50.

Sentrale Spivak-tekster

«Translator's Preface.» I *Of Grammatology*, av Jacques Derrida, ix-xc. Baltimore og London: The John Hopkins Univeristy Press, 1976.

"Three Women's Texts and a Critique of Imperialism," *Critical Inquiry* 12, no. 1 (Autumn, 1985): 243-261.

«Can the Subaltern Speak?» *Marxism and the Interpretation of Culture*, av Cary Nelson og Lawrence Grossberg, 271-313. London: Macmillan, 1988.

The Post-Colonial Critic: Interviews, Strategies, Dialogues. Redigert av Sarah Harasym. New York og London: Routledge, 1990.